

Barne[®] Hartu

Adinekoentzako gizarte
inklusibo baterantz

LABURPEN EXEKUTIBOA
Azterketa kualitatiboa

Matia Instituto

Daniel Prieto Sancho

Koordinazioa: Pura Díaz-Veiga

Proiektuaren kudeaketa: Penelope Castejón

Egilearen erregistro kodea: 2104097458015

Licencia Creative Commons: Attribution,
Non commercial, No Derivate Work

Urtarrila 2021

**Gizarteratzeko baliabideetan
instituzionalizatutako pertsonen
zahartzearen ikuspegi**

LABURPEN EXEKUTIBOA

Ikerketa honen bidez, gizarteratze-baliabideetan zahartzen diren pertsonen esperientzia, gaitasunak eta eskakizunak aztertu nahi dira. Asmoa zen identifikatzea nola haien egoerak behar bereziak sorrarazten dituen haien etorkizunari begira, bai adin bereko beste populazio-talde batzuei dagokienez, bai adin desberdinetako pertsona instituzionalizatuei dagokienez. Horrek esan nahi du oinarrizko ikerketa-premisa bat dagoela biztanleria-talde baten existentzia posible baten inguruan. Talde horrek zenbait baldintza partekatzen ditu gizarte-bazterketako egoeragatik, eta baldintza horietatik abiatuta azalduko litzateke haien premiek zahartzearen aurrean duten berezitasuna.

Baztertu gisa etiketatzearen ondorioz duten ustezko homogeneousotasun hori, hala ere, zatitu egin da hurbilketa lehenera. Behatutakoaren arabera, gizarte-bazterketara bideratutako eremu instituzionalaren ikuskaritzapean dauden pertsonen agregatuak dauzkaten askotariko kasuistika bateraezinek arrazoi kolektibo bakarra dute: administrazio-baliabide beraren bidez artatzen direla. Elkarren artean partekatzen duten gauza bakarra, beraz, haustura sakon baten bizipena da. Haustura horrek biografien desegituratzea markatzen du, eta, ondorioz, aipatutako instituzionalizazio-egoera sortzen da. Irtenbide administratibo hori, berez, erabakigarria da, haien ibilbideetan lehenera mailako kapituluak baita. Beraz, bazterketa, asistentzia-sistemak arbuia egiten duten subjektu batzuei bertikalki ezarritako kategoria den aldetik, gizartean esku hartzeko tresna teoriko nahasi eta ez-eraginkor gisa ikusten da, eta ez du existitzen dena izendatzen, eraiki egiten du; izan ere, kategoria instituzional horrek lehenago adierazten ditu arreta-eredu murriztaile baten gabeziak, ustez helburu dituen biztanleak agerian jarri baino, eta errezeta unibertsal bakar bat aplikatzen du, baina inork ez du horrekin bat egiten.

Ildo horretan, beren bizi-prozesuen gorabeherak partekatuz ikerketan laguntzea onartu duten pertsonen lagina oso heterogeneoa eta desberdina izan da. Erreferentzia, nahi eta eskakizunak, etorkizunari begira, interes eta irrika bereziak eragiten dituzten ibilbide biografiko bakanetan oinarrituta adierazi dira kasu zehatz bakoitzean. Izan ere, desberdintasun hori guztiz bat dator adin bereko beste biztanle-talde batzuen diskurtsoekin, "normaltzat" har daitezkeen egoeretatik igarotzen baitira. Izan ere, askotariko lehentasunak ez ezik (hots, norberaren zahartzea irudikatu nahi ez izatea, zahartzaroa planifikatuta ez edukitzea, adinekoentzako baliabideekin identifikatzeari uko egitea eta abar), beste planteamendu errepikari batzuk ere partekatzen dituzte haiekin, zahartzearekin zerikusia duten eta bazterketaren esparrutik kanpo dauden

beste azterlan batzuen esparruan aurkitutakoaren arabera. Beraz, ez dituzte beren etorkizunaren inguruan egiten dituzten ebaluazioen eduki espezifikoek bereizten gainerako herritarrengandik, baizik eta hori egiten duten lekuak (alegia, baliabide material eta sinbolikoen erabateko gabezia-egoera), eta, hortik abiatuta, desioaren adierazpena trabatu eta etorkizuneko irudimena blokeatzen da, haiek gauzatzeko tresnarik ez izatearen kontzientzia errotuaren aurrean.

Ikerketa honek eskaintzen duen proposamen analitikoa, beraz, falta diren baliabide horiek, eskuratutako gaitasunik ezak eta gabezia sinbolikoak definitzeko ahaleginetan oinarritu da; izan ere, pobrezia saihesten duen euskarri material eta ekonomiko baten gabezia funtsezkoaz harago, bizitza hautsiaren etorkizunari buruz esandakoak, ez esandakoak edo adierazi ezinak azaltzen dituzte. Elkarrizketatutako pertsonak multzo gisa definiezinak dira bazterketaren terminologia laxotik abiatuta, eta, beraz, hari lotutako bi egoera partekatzen dituzte, salbuespenetzko izaera eta alderdi ekonomikoa gainditzen duen dimentsio anitzeko gabezia batetik abiatutako talde ikergarri gisa duten garrantzia adierazten dutenak, nahiz eta erabat desberdinak izan:

1. arrakala biografiko baten bizipena, lehen munduan egoteari zentzua eman ahal izateko oinarritzko bizi-egiturak leherrarazi zituena, eta.
2. haien bizitzaren ikuskapen instituzionala, administrazio-logikatik abiatuta bakarrik bada ere.

Bi faktore horiek, hots, biografien iragana eta instituzionalizatutako oraina, inolako zalantzarik gabe, pertsona horien zahartzearen orainari eta etorkizunari buruzko jarrera pertsonalei buruzko azalpen-potentzial handiena erakutsi duten fenomenoak izan dira, eta, beraz, haiek izan dira txosten honen azalpen-eredua eraikitzeko erabili diren dimentsioak. Biek, azken batean, tentsio pertsonal erraldoi baten adierazpenean hartzen dute forma, haien bizitzaren denbora-ardatzean erabakitzen dena: iraganaren eta orainaren pisua, ikertu nahi zen etorkizunaren irudimena gidatzen duten funtsezko determinazio gisa.

AURKIKUNTZA NAGUSIAK

Huts egin duen nia: iraganaren aztarnak zahartzean

Horretarako, lehen hiru ikerketa-blokeetan, iraganak elkarrizketatutako pertsonen etorkizunean duen proiektzioa arintzeko moduak ulertzen saiatu gara. Bloke horietako bakoitzak garai batean haien bizitzak ordenatu zituzten identitate-, harreman- eta biografia-egiturekin lotutako hiru deslotura- eta desartikulazio-mailaren identifikazioari erantzuten dio. Haiek guztiak batera hautsiz gero, subjektu batzuen irudi orokorra marrazten da, haien zahartze-prozesuari aurre egiteko gaitasunak eta baliabideak sakon higitzen baitira iraganean bizitako prozesuen ondorioz. Zentzu horretan, lehenik eta behin, ikusi ahal izan da lotura soziala galdu baino lehen, uneren batean bizitza bati eutsi zioten oinarriak amiltzea eragiten duena uneren batean zentzua eman zioten egitura guztiak erortzea eragiten duen identitate-lotura bertan behera uztea dela. Niaren desegituraketa sakona eragin zuten "itsasontziak erre" ziren garai baten ondoren, haien erronka nagusia berreraikitzea da; iraganean eraiki zuten elementurik gabeko identitate bat berrosatzen saiatzea, beren burua ezagut dezaketen gizartearen barruan berriro integratzea ahalbidetuko dieten egitura esanguratsuak bilatuz.

Errekuperatzeko barne-borroka horrek, hala ere, oso oztopo larriak aurkitzen dituela dirudi, bai zeharkatu den haustura biografiko eta identitarioak autoestimuan utzi dituen zauri sentikorrei dagokienez, bai gizarte-bazterketako zerbitzuen sistemako baliabideak eskuratzeko beharrari dagokionez; izan ere, faktore estigmatizatzailea da berez, eta kanpoan bilatzera behartzen ditu, segurtasun-falta handia pizten baitu "baztertuak" izateko aukeraren aurrean. Norbanako bakoitzaren aurkezpen publikoan,

bere burua ezagutu nahi duen nortasunaren sendotasuna jartzen da jokoan, eta bazterreko gisa seinalatuta sentitzeak uzten duen arrasto ezabaezina norberaren haragietan ezagutzeak berekin dakar elkarrizketatutako pertsonen orainaldia definitzea, kontrolatutako niaren eszenifikazioa ezarri ahal izateko ingurunea zaintzeko beharrak haien interakzio sozialerako aukeren gainean ezartzen duen baldintzapen ikaragarriaren ondorioz. Hori dela eta, egiaztatu da egoera horrek subjektuengan eragiten duen azken ondorioa dela haien interakzio sozialerako aukerak murriztu egiten direla, argi eta garbi, erakusketa pertsonalaren aurrean hartutako segurtasunik ezagatik, eta horrek etengabe autobehatzea eskatzen duela. Energiaren zati handi bat kontsumitzen duen barne-borroka batean murgilduta dauden subjektuak dira, eta, laburbilduz, badirudi baldintza horrek nabarmen ahultzen dituela gizarteratzeko aukerak, eta modu negatiboan zehazten dituela bizi-proiektu bat planifikatzeko eta eraikitzeako aukerak, zahartzeari begira, etorkizuneko ongizatea bermatzeko bezain sendoak diren agertoki eta laguntza-sareetan oinarrituta.

Esandakoarekin jarraituz, bigarren ikerketa-blokeak estigmatizazioak subjektu batzuen harreman-sareetan duen eragin indartsua aztertu du. Subjektu horiek oso harreman gatazkatsua deskribatzen dute beren ingurune afektibo hurbilenekin eta zaharrenekin. Familia, lagunak edo iraganeko bizilagunak alteritate bat dira, eta begiradak joan zenaren isla ematen du, iraganeko erorketaren lekuko izan baitira. Orain instituzionalizatuta dauden subjektuekiko hurbiltasun horrek zailago egiten du niaren esposizioarekiko kontrola ezartzea, norberari buruzko informazio gehiegi dutelako. Horregatik, gertuko zirkuluak ahaztu nahi denaren memoriatzat hartzen dira, eta norberari buruz duten ikuspegia ni birgaitu eta normalizatu bat konkistatzeko ahaleginen aurkako eraso zuzena da. Era berean, hurbiltasun-testuinguruei egotzitako estigmatizazio-zentzuarekin batera, harreman pertsonalen balioarekiko errezeloa agertu da oro har, iraganeko erorketa pertsonalek tentsio handian jarri zituztelako besteekiko konpromisoen mugak. Horrela, solaskideek kontatu zituzten maiteekiko tentsio dramatikoetan deskribatutako egoeretan, iraganean bete ez ziren indarkeriazko konfrontazioen eta itxaropenen baturak, garai bateko harreman intimoen ia erabateko haustura ez ezik, oro har besteekiko "mesfidantza" abstraktua ere utzi zuen. Bereizte modu abstraktuago horrek, besteekin konektatzeko prestutasunarekin zerikusi handiagoa duena, haien benetako eskuragarritasunarekin baino, haien bakardadearen esperientziaren maila irudikatzen duela dirudi. Eta, azken batean, gatazka bikoitz horren eraginez, elkarrizketatutako pertsona guztiak beren sare afektibo hurbilenetatik urrundu dira, edo zuzenean haiei uko egin diete, beren prozesuetako laguntza- edo laguntza-iturri gisa.

Jarrera hori ulertzea funtsezkoa da elkarrizketatutako pertsonen beren zahartzearen irudimenari begira erakutsi zuten ahulezia nagusietako bat interpretatzeko; izan ere, kronifikazioaren bidez, gaur egun oraindik ere uko egiten diote, hurbileko pertsonak izan ala ez, biziraupenerako eta ongizaterako funtsezko laguntza bati, estatu horren arreta- eta zaintza-sistema modu masiboan oinarritzen baita hurbilekoen bizkarrean. Aitzitik, azaldutako desatxikimenduak eta deserrotzeak, azken batean, munduaren aurrean oinarri-posizio bat adierazten dute, euskarri sendorik ez izatearen kontzientziaren gainean finkatua. Pertzepzio horren aurrean, norberaren gainean atzera egiteko ahobatezko erantzun bat agertzen da, defentsa-diskurtso oso indibidualista eta nian ardaztutakoa, iraganeko historia baten herentzia gisa. Alteritate orotako haustura horrek blokeatu egiten du, era berean, beste batzuekin batera joan zenarekiko harremana eta haiek gabe izango denaren irudimena; hau da, zahartzearen etorkizunera proiektatzeko aukera gizarte-ingurune esanguratsu batean. Eta jarrera horrek, azken batean, harreman-isolamendua eta berez ahulduta dauden sare sozialen hauskortasuna elikatzen ditu, eta, horrela, zahartzeari aurre egiteak ikertutako pertsonentzat dituen gabezia nagusietako bat definitzen du.

Azkenik, iraganen utzitako bi deslotura horiekin batera (identitarioa eta erlazionala), desegituratze biografiko moduko bat aurkitu da, bizitzaren behin-behinekotasuna apurtuko lukeena, haien "erorketa" eta bizitza instituzionalizatu gertatu ziren aldi estanko eta ez-emankorren ondorioz. Batzuen eta besteen narrazioetatik, biografiaren linealtasuna eta progresibitatea eten izanaren pertzepzio partekatua ateratzen da, denbora-tarte errepikakor, zirkular eta aurrerapenik gabeko baten bizipenak bultzatuta, non norberaren bizi-bidearen ulermena mobilizatzen duen dinamika gelditu egin baitzen, gure kulturari bizitza baten kronologiari esanahia ematen dioten mugarrak gertatzea eragotziz. Hutsune biografiko horren ondorioz, zahartzeari berari buruzko interes-falta orokorra agertzen da; izan ere, bizi-hausturatik galdutako denborak bizitzarik gabeko denbora esan nahi du, eta denbora hori berreskuratzeak etorkizuneko edozein plangintza atzeratzen du, "lehenago gozatu ez duzuna aprobetxatzeko" beharraren aurrean. Etorkizunaren irudimenaren blokeo sinboliko horri, gainera, zauriak erabat itxi ezin diren iraganaren gogoeta sutsua gehitzen zaio, eta fatalitate zelatatzailearen pertzepzio bat uzten dute agerian, une oro haiek berriro jotzearekin mehatxatzen dituen; beraz, etorkizuna beldurraren eta zuhurtziaren bidez irudikatutako denbora da. Sentsazio orokorra ideia honetan adieraziko litzateke: "gauza bat da nola gustatuko litzaidakeen izatea, eta beste gauza bat, berriz, zer egin dezakedan"; izan ere, bazterketaren denbora-tarte luzeak munduarekiko konpromisoak haustea ekarri du pertsona horientzat, pentsatuta

egon litekeen edozein proiektu eraitsiz gero, eta horrekin hautsi egiten da edozein plangintza-moduren gaineko konfiantza, etengabeko orainaldi bati lotuta egotearen alde, zeinak bizi-baldintzak ekar baititzake.

Iraganaren pisuak eta horrek utzitako mesfidantzak, kontakizun biografikoaren linealtasunaren hausturak eta galdutako denbora berreskuratzeko borondateak, beraz, etorkizunaren ideiarekin harreman gatazkatsu batean bat egiten duten posizioak adierazten dituzte, non zahartzeak ez baitu lekurik sortutako diskurtsoetan. Zentzu horretan, garrantzitsua da azpimarratzea, halaber, zahartzearen esanahiari ematen zaion zama izugarri negatiboa saihestearen gainean duen garrantzia; izan ere, karga hori modu adierazgarrian geratzen da agerian: zahartzeari buruz galdetu zenean, askotan, muturreko azken mendekotasun-egoerarekin lotutako irudiak baino ez dira aipatzen, oso urrun sentitzean pentsatu nahi ez den heriotzaren atariko gisa (jarrera kontsekuentea, "adineko gazteak" direla uste bada, 54 eta 70 urte bitarteko adin-tartean). Egindako azterketaren emaitzak, azken batean, agerian uzten du ez dagoela zahartzeari plangintza eskatzen duten beharrak eragingo dituen prozesu luze gisa heltzeko inolako borondaterik, baina sentsibilizazio-gune potentzial bat hauteman da kontakizunetan, solaskide batzuek osasunaren narriadura beren gain hartzeari dagokionez, zeinei gorputza jada iraungitze-seinaleak bidaltzen hasi baitzaie. Hori dela eta, puntu honi amaiera emanez, gai horiek aztertzeke gomendioa aipatu da, izan daitezkeen hausnarketa-prozesuak irekitzeko giltzarri gisa, norberaren bilakaeraren plangintzari dagokionez; izan ere, ezinbestekoa da egoera hori ongizatearen aldeko baldintza jakin batzuetatik abiatuta gertatzea.

Laburbilduz, hiru bloke analitiko laburtuek subjektu batzuen irudia islatzen dute. Subjektu horien egoera pertsonalak beren buruarekiko borroka pertsonal bizian definitzen dira, beren iraganaren eta orainaren artean (izan zirenaren eta izan nahi dutenaren artean) beren identitatea definitzen saiatzeko tentsioak dakarren presio psikologikoaren ondorioz. Gaur egungo bizitzari zentzua emango dioten egiturak eraikitzeke zailtasunak aurkitu dira; gizarteak parte hartzeke aukerak murriztu egin dira, iraganak legatutako estigmatizazioaren ondorioz; indibidualismo solipsista, harreman pertsonalek eragin zituzten gatazken aurkako gaitzespen-erreakzio gisa, eta etorkizunaren blokeo sinbolikoa, planteatutako dituen kontingentzien aurrean aurreikuspen-aukera oro ukatzen den denbora gisa. Horren guztiaren eraginez, gaitasun-gabeziak hauteman dira, iraganarekiko zor gisa, eta gaitasun-gabezia horiek ez dute uzten zahartzeari aurre egiteke egonkortasuna ematen duen bizimodu sendo bat eraikitzen. Ahultasun kolektibo horrek, azkenean, bere garaian instituzionalizazio-egoera batera eraman zituen arrazoiak azalduke lituzke, eta badirudi egoera horretan geldirik geratu direla.

Ni gainbegiratu eta mendekoa: bizitza instituzionalizatuaren ondorioak

Elkarrizketatutako pertsonen beren zahartzearen inguruan duten posizionamenduari buruzko funtsezko zehaztapena aurkitu den beste tentsio-poloa gaur egun erakundeen ikuskaritzapean duten bizitzan datza. Aipatu berri dugun bezala, iraganen legatutako arazoaren analisiak irudi bat eman dezake, pertsona horiek erakunde-babesera jotzea eragin zuen beharrizan-egoerari buruz nolabaiteko ulermen-maila emango lukeena. Hala ere, ikerketaren azken bi blokeek, hainbat laguntza-baliabideren ikuskaritzapean haien oraingo bizitzan zentratuta, nahikoa arrazoi eman dute jabetzeko zergatik haien erakundetzeak ez duen izan indarrean dauden egoeretarako konponbide jarraitua, ezta zergatik ez lukeen gehiago luzatu behar ere. Kanpoko ikuskaritzapean bizitza bat mantentzeak etorkizunaz jabetzeko aukeretan duen eraginaren inguruko esplorazioak berriz ere erakutsi du eskuratutako oztopo eta gaitasunik eza, eta, kasu honetan, iraganeko sortzapean pertsonalen zorigaitzari egotz dakizkiokeenak ez ezik, zuzenean zalantzan jartzen dituzte esku hartzeko sistema baten planteamenduak, zeinaren ondorioak, funtsean, kaltegarriak baitira subjektu horien etorkizuneko gizarteratzeari begira. Deskribatutakoaren izaera, iraganeko oztopoak ez bezala, hausnarketa kritikoko prozesuak eta aztertutako biztanleen bizi-baldintzetan modu positiboan eragiteko potentziala duten eraldaketak abiarazteko moduko une eta testuinguru batean bideratzen denez, jarraian, ondorio gisa, sortutako diskurtsoen interpretazioak agerian utzi dituen bizitza instituzionalizatuaren ondorioei buruzko gatazkak eta proposamen nagusiak laburbiltzen dira.

Gabezia materiala guztiaren oinarri:

Ikerketan zehar aztertutako dimentsio sinboliko guztien erabateko garrantzia abiapuntu hartuta, ez da ahaztu behar gainerako guztien azpian dagoen arazo nagusia subjektuek beren bizitzei buruzko erabakiak hartzeko duten baliabide-falta dela. Erakundeen mendekotasuna, garpenean eragiten dituen dinamika gutxi-asko

kaltegarrietatik harago, etxe propiorik eta gizarteratzeko baliabideetatik kanpo bizitza-proiektu bat eraikitzea ahalbidetuko lukeen kaudimen ekonomikorik ezetik sortzen da. Aukera hori lortzeko, ezinbestekoa da lan bat lortzea; izan ere, lan horrek, igarotako adinak kontuan hartuta, ez du ageriko ikuspegirik, eta, beraz, jasotako diskurtsoetatik ikasi eta onartu behar da instituzionalizatutako pertsonak gizarteratze-baliabideetan zahartzeari ekin ahal izateko, ezinezkoa dela pertsona horiek autonomia ekonomikoa lortzea lanaren bidez, eta ahaleginak ardaztea erakundeen hutsune handiagoari aurre egiten dioten babes eta laguntza alternatiboak eraikitzeko. Etxe egonkor bat eta pentsio duin bat bermatzeak eta laguntza eskatzen dutenei unean-unean ematen jarraitzeak, zalantzarik gabe, zahartzean ongizate-ikuspegi jakin batzuk dituzten bizi-proiektuak sortzea erraztuko luke. Biziraupen gordina, "nora joango naizen", da, azken batean, pertsona horien kezka nagusia, eta, beraz, ez dago ebazpen zuzenagorik eta garrantzitsuagorik, etorkizuneko lasaitasunari lagun diezaiokeenik.

Pertsona kronifikatuak baliabide isolatuetan:

aurreko epigrafean eskatutakoa orainaldian oso urrun dagoela egiaztatuta, elkarrizketatutako pertsonen kontakizunen interpretazioan beha-tutako lehen fenomeno eta garrantzitsuena subjektuak beren laneratzeko baliabideetan kroniko bihurtzean datza, haien isolamendu instituzionalaren ondorioz. Txosten osoan zehar adierazi da oinarrizko akats garrantzitsua dela gizarte-bazterketari berariaz horretara bideratutako gailuen eta baliabideen bidez heltzea, beste instantzia batzuekin ia koordinaziorik izan gabe; izan ere, administrazioaren giltzapetze horrek laguntzen du arreta ematen dien subjektuen instituzionalizazioan kronikotasuna izaten, gainerako subjektuetatik deskonektatutako baliabide batean isolatuta, "kanpoan" sartzeko aukerarik gabe. Ondorio horietarako, zentroek, beste gizarte-

eragile batzuen interesik gabeko esparru batean isolatutako espazioak diren aldetik, beren ahaleginak mugatuta ikusten dituzte, iragan gatazkatsu bat gainditu behar duten baina beren kabuz moldatu nahi dutenentzat haietatik kanpo nekez sartzen den errehabilitazio-funtzio batera, eta, dirudienez, gizarteratzearen alde egiten duen "gizarteratze-eredu" bat definitzen dute. Fenomeno hori bereziki lazgarria da, baliabide batean zahartzen ari diren pertsoneri buruz ari baikara, baliabide horrek immobilismo handia baitu bere eskuduntzak mugatuta dauzkalako, eta, beraz, bizi-prozesu konplexu, funtsean dinamiko baten aurrean bete ezin diren promesak baino ezin ditu egin, estatismoa ezaugarri duen gailu tekniko batetik abiatuta, hau da, hildako bide batean geldituta dagoen eta bidaiariengandik hurbil dagoen tren baten antzera. Solaskideek behin eta berriz adierazi dute eskerrak ematen dituztela zentroetan sartzeak haien bizitzei ekarri zien egonkortasunagatik, baina, era berean, korrelatu gisa adierazi dute harago joan nahi dutenean baliabideak haiekin batera eboluzionatzeko duen ezintasunarekin topo egiten dutela, sentitzeraino nola pixkanaka "hegoak mozten" zaizkien, beraiek aldatu egiten direlako, baina zentroa ez. Hori dela eta, gizarte-sistema batean sartuta daude, itzulerarik gabe, eta horrek esplizituki adierazten du ez dutela interesik soberakinekiko, eta, horretarako, baliabide urriak eta ez-eraginkorrak erabiltzen dituzte. Hori dela eta, zeharkako esku-hartzeko eredu bat berriro aztertu behar da berehala, gizarte-zerbitzuen egungo solipsismoa gainditzeko gai izango dena, eta administrazio-eskumenak koordinatuko dituen, diziplina anitzeko lagun-egite etengabearen mesedetan, bizitza partikular bakoitzean behar den premia-aniztasunari dagokionez.

Hutsune instituzionala:

Laneratze-zentroetako kronikotasunak modu inplizituan adierazten du ez dagoela erregulazio espezifikorik baliabiderik gabe zahartzen diren pertsonen egoerari dagokionez. Haien beharrak aitortzeko lege-esparrurik ez dagoenez, egoera horretan daudenak espazio flotagarri batean kokatzen dira, instituzionalki definituko lituzketen bi baldintzen artean: zahartzea eta bazterketa. Baldintza horiei dagokienez, bat ez datozelako pertzepzioa adierazten dute. Aukera bitarren unibertso horretatik kanpoko edozein zerbitzu ezagutzen ez dutenez, elkarrizketatutako pertsonak behin eta berriz adierazi dute gazteegiak direla adinekoentzako baliabideetara

transferituak izateko, eta zaharregiak, berriz, gizarteratze-zentroetan duten egoeraren luzapena pentsatzeko. Horrenbestez, administrazioak berak sail estankoen bidez (bazterketakoak, adinekoenak, etab.) jarduteko erabiltzen duen kategoriamurrizketa jasaten dute, eta ez dute zeharkakotasun sendorik eta operatiborik kasu konplexuei aurre egiteko orduan, aldi berean egoera desberdinen arabera definituta. Hori dela eta, elkarrizketatutako pertsonak adierazi dute haserre daudela bazterketaren eta zahartzaroaren artean kokatzen dituen bitarteko baliabiderik gabeko eskaintza instituzional baten ulermenagatik, baldintza estatiko eta bateraezin bakar gisa, eta alde bateko edo besteko arreta jasoko dute, garrantzitsuagoa zein den kontuan hartuta. Hala ere, ez dago bazterketaren eta zahartzearen arteko tarterik, ez baitago bi prozesuetako batean ere ebaketa-lerro bat markatzen duen barrurik eta kanpoalderik. Ez da betiko ateratzen bazterketatik, eta ez da egun batean zahartzean sartzen; beraz, ezin da espero administrazio batek erreakzionatzeko gaitasun egokirik izatea beste antolaketa-, lankidetzeta- eta lan-modu batzuk sortzen ez badira. Nolanahi ere, pragmatikoki, egungo eredu instituzionalak indarrean jarraitzen duen bitartean, kasu bakoitzak dakartzan premien arabera jardunez arreta malgua, indibidualizatua eta diziplina anitzekoa egituratuko duen irtenbide eraldatzaileagorik ezean, ikerketa honen emaitzetatik atera daitekeen neurri nagusia eta garrantzitsuena hutsune instituzional hori betetzeko baliabideak aktibatzeak premia larrian datza. Zubi instituzional horiek zenbat eta hibridoagoak izan, orduan eta arrakasta handiagoa izango dutela iragar daiteke.

Desinformazioa eskubideak ukatzeko modu gisa:

Esku hartzen duten aukeren eremu txikia gainditzeko aukerari dagokionez, deigarria da, halaber, solaskideek beren eskubideei buruz aitortutako informazio-falta gizarteratzearekin zerikusirik ez duten hainbat esparrutara sartzeko. Azterlanaren xede den populazioaren izaera hauskorra kontuan hartuta, ahultasun-estra nabarmena da, sistema publikoan eskura dauden baliabideak erabiliz baliatu ahal izango liratekeen eskubideei buruzko ezjakintasun perfektua gaineratzen baitie haien egoerei buruz, eta, hain zuzen ere, ematen du hori dutela eremu bakarra. Informatu gabeko eskubidea eskubide ukatua da; beraz, deigarria da, gutxienez, pertsona batzuen baliabideak sustatzeari uko egitea, haien

prekarietate-egoerak inolako inbertsiorik gabe arindu baitaitezke, lehendik dauden laguntzak eskuratzea erraztuz, besterik gabe. Babesten dituen esparru juridikoa ez ezagutze hutsari egotz dakizkiokeen gabeziei aurre egiteko prebentzio-tresna izateaz gain, gizarteratzeari dagokionez, praktika bideragarri bat da, herritar integratu gisa dituzten eskubideak benetan erabiltzeko orduan berehalako ondorioak izango dituen, eta, beraz, erakundeen funtzionamendua errotik berraztertzea eska daiteke, baliabiderik ez duten pertsonen dagokienez behintzat, egungo komunikazio-dinamikan inbertitzeko, zerbitzuak onuraduna bila dezan. Izan ere, ez dute eskubide espezifikorik, eta eskubide horiek gainerako herritarren eskubide berberak erabili ahal izango dituzte, gutxienez.

Eredu indibidualizatzailea, komuna indartu behar duena:

Ikerketan errepikatu den bezala, "bazterketa" erakunde-kategoriaren malgutasun kontzeptualak eragiten du kategoria horri lotutako baliabideak saski-naski gisa eratzea, non gainerako erakundeek artatzeko modurik ez duten kasu guztiak agertzen baitira. Erratz-autoaren irizpidearen bidez hautatzeko sistema horren ondorioek (edo, hobeto esanda, halako sistemarik ez edukitzearen ondorioek) harreman-egoera

bat marrazten dute hainbat baliabideren barruan; izan ere, solaskideek esandakoaren arabera, zalantzan jartzen du bizikidetzaren eredua, administrazio-irizpideek osatzen duten dibertsitatea nahitaez sartzea eragiten baitu, eta ez kideen kidetasunetik abiatuz. Erakundeen barruko eguneroko harreman-bizitzaren deskribapenak sarerik gabeko talde bat erakusten du, desartikulatua, non balioetsitako harreman bakarrak zentroko profesionalekin gertatzen baitira, ezarritako koexistentzia baten esparruan beren prozesu pertsonaletan murgilduta dauden pertsonen agregatu baten eskutik. Arazoa, beraz, ez datza zentroetan (non profesionalek, bikain ebaluatuta, bazterketaren esparru instituzionalaren barruan jarduten baitute), baizik eta ahaleginen potentziala mugatzen duen ereduan. Deskribapen horrek argi eta garbi azaltzen du elkarbizitza-planteamenduaren zentzugabekeria, funtsean desberdina denaren tratamendu bateratu eta metatua eskatzen duena; beraz, era horretako zentroak izaten jarraitzen

duten heinean, talde txikiagoak eta antzekoak sustatzeko beharra baino ezin da gomendatu (hau da, egoiliarrek berek hautatutako kidetasunetatik abiatuta, ez diagnostiko instituzionaletatik abiatuta), kolektiboki partekatutako eguneroko elementuei dagokienez "niaren" erresuman "gu" loratu ahal izateko. Komunitatea, pertsona horien gehiengoaren orainari eta etorkizunari begira guztiz beharrezkoa dena eta, hala ere, haien imajinariotik erabat desagerrarazia, kide izateak sortzen duenetik sortzen da, esanguratsua eta aldi berean partekatua bezala sentitua delako, ez inposatutako hurbiltasun soiletik. Beraz, ez litzateke saihestu behar hausnarketa zorrotza egin beharra hain indibidualizatzaileak eta homogeneousatzaileak ez diren eredu instituzionalak planteatzearen garrantziari buruz, eredu horiek elkarrekiko mendekotasuna lortzera eta komuna kolektiboki eraikitzen bideratuta baitaude, aniztasuna ongizateko funtsezko faktoretzat hartuta, pertsonen bizitzari garrantzia ematen dioten elementuak diren aldetik.

Erakundea pertsonen egokitzeko beharra: Jasotako

Jasotako aniztasun handiaren beste ondorio kaltegarri bat da arreta-eredu bat ez dela egokia, eta horrek errezeta bakar baten mende jartzen duela kasuistika-aniztasuna. "Baztertuak" deiturikoak, berriz diogu, inposatutako talde bat dira, bat egiten duten berezitasunen desberdintasunari erantzuteko gai ez diren erakundeek eraikia (gaixotasun mentaletik pobrezia soilera, mendekotasunetik delituzko iraganera arte, beren artean konbina daitezkeen edo konbinatu ezin diren bizitzako gertaera desorekatuak); beraz, kasu bakoitzaren konplexutasunaren aurrean erantzun monokorde bat baino ezin du eskaini, eta horrek agerian uzten du baliabide ez-eraginkorrak direla, arretaren eredu unibertsal diskriminatzaile gisa, arretaren formula unibertsal den aldetik. Hori dela eta, premiazkoa da egoitza-bizikidetzaren ordezkoko baliabideak izatea, artatutako pertsonen beharretara egokitzeko tresna instituzionalak koordinatzeko gai izan daitezen. Alderdiak hartzen duen egungo sistemarekin (prekarietate pertsonala, autonomia eta biziraupena murrizten duten hainbat gairi dagokienez), osotasunean (prekarietate horiek guztiak bazterketa soil gisa modu homogeneousan tratatzea), eskaintzen den eredu bakarra da konplexuari eta askotarikoari arketipoen eta protokoloen monolaborantza ezartzen diena; behar dutenak dagoenari egokitzera behartzen ditu, eta ez posible denari; hau da, eman ezin duenari eskatzera.

Gizarteratze-baliabideen esanahi baztertzailea:

Txosten osoan, oso aipamen ugari egin dira, eta haietan argi eta garbi ikus zitekeen elkarrizketatutako pertsona gehienen eta laguntza-sistemaren onuradun izatearen arteko harremana, gizarte-interakziorako elementu estigmatizatzailea den aldetik. Batzuek eta besteek etengabe kontatzen dute nola behartuta dauden gizarteratze-zentro batean egoteari buruz ematen duten informazioa zehatz-

mehatz kontrolatzera eta arrazionalizatzerara, zentro horretatik kanpoko pertsonak ez ulertzearen beldur baitira. "Gaitz" bat izatearen autokontzientzia lehen mailako zama da, bizitza instituzionalizatutik kanpo egitura esanguratsuetan txertatzeko aukera emango luketen jarduera eta testuinguruetan behar bezala parte hartzeko aukerari begira. Hala ere, baldintza hori gainditzeko borondatea hainbat faktorek baldintzatzen dute: batetik, gizartean iraganarekiko loturarik ez izatetik jasotako estigmatizazioak, eta, bestetik, bazterketari lotutako etiketapean identifikatutako baliabideetan gaur egun sartzeak, biztanleak konnotazio baztertzaileez blaitzen baititu. Beste era batera esanda, egoiliar bakoitzaren gizarte-bazterketako karrerak, hain zuzen ere, haien erakundetzean amaitzen dira, haien ibilbideen zentzu baztertzailea ematen eta sendotzen duen prozesu gisa. Osotasunak horrela definitzen ditu alderdiak, eta haiek ezintasunez baino ezin dute ikusi haien laguntza-beharraren prezioa gizarte-nortasun estigmatizatua ("baztertua") ezartzea dela, identitate hori eraikitzen duen eta esan nahi duen erakundeko kide izateagatik sozialki emana. Hori dela eta, ez dirudi egokia denik erretorika eta eufemismo alternatiboak bilatzea; izan ere, seguruenik porrotera kondenatuta egongo dira, haien semantika ez baitago soilik erabilitako terminoen konnotazioan, baizik eta baliabide horiek marjinaltasun-gordailu bereizi gabe gisa ematen dieten zentzuan. Arazoa, azken batean, ereduan datza, ez etiketetan, baina, hura aldatzen ez den bitartean, gutxienez etiketa kentzeko aukera pentsa liteke.

Ni gainbegiratuak: instituzionalizazioa mendekotasuna sortzen duen prozesu gisa

Azkenik, gizarteratze-baliabideetan zahartzen diren pertsonentzat haien nahiekin bat datorren etorkizuna diseinatzeko aukerari buruz deskribatutako baldintza guztien baturak blokeatutako pertsona-talde baten irudia ematen du, haien destinoak zuzentzea ezinezkoa baita. Iraganeko sareekiko hausturak eta autonomia ekonomikorik ezak (zaila da arazo hori lan-merkatuan konpontzea, duten adinaren arabera) haien agentzia-gaitasuna desagerrarazten dute, eta horrek arreta-sistema horretara eramán ditu. Arreta-sistema hori oso eraginkorra da iragana gainditzeko, baina ez da gai inor gizarteratzeko, administrazio-isolamendu baten ondorioz, eta, ondorioz, ezin da esku-hartze integralik egin. Elkarrizketatutako pertsonen kontakizunak itzulerako txartelik gabeko bidaia bat deskribatzen dute; izan ere, instituzionalizazio-aldian gertatutako prozesu pertsonalak alde batera utzita, zentroetatik kanpo ez da gizarteratzeko tokirik eskaintzen halakorik jasango duen errenta bat sortzeko aukerarik ez duenarentzat. Instituzionalizatzerá bultzatzen dituen autonomia pertsonalik eza, beraz, beste mendekotasun-mota baterantz mugitzen da, oraingoan instituziorantz, eta gizarteratze-zentroak bizitza desegituratuz betetako aparkaleku gisa aurkezten dira. Bizitza horiek sabaia eta terapia aurkitzen dituzte beren iraganeko egoerarekin alderatuta, baina nekez irtenbiderik etorkizunean adineko pertsona gisa bizitzeko. Ondorioz, zentroetan bizi direnak, irteerak blokeatzen dituen hutsune instituzionalaren ondorioz, garatu nahi ez duten egoera baten inertziaren menpe geratzen dira, planifikazioa alferrikakoa delako ziurtasunaren aurrean, plangintza horren kristalizazioa besteren esku baitago erabat. Jarrera hori etengabea izan da egindako elkarrizketa guztietan, eta agerian geratu da ibilbide instituzionalen produktua subjektu gainbegiratuak, osatugabeak, mendekoak eta heteronomoak direla, eta gizartean berreraikitzerá bultzatzen direla, horretarako tresnarik ez dutela jakinda. Hori dela eta, azken ondorioetan, gizarteratze-baliabideetan nagusi egiten ari diren pertsonen zahartzeari heltzeak, babesten dituen arreta-ereduaren beraren ondorioak beren gain hartzerá behartzen ditu, mendekotasunean errehabilitatzen duen tresna gisa; bere sisteman bertan txertatzen ditu, baina ez gizartean, ni eta bizitza gainbegiratuak sortuz, eta haien etorkizunak, zorioneko zoriren batetik harago, sortzen duenarekin bat datorren euskarri bat beharko du bizitzaren amaierara arte.

**ADIN
BERRI**
ESTRATEGIA PARA
EL ENVEJECIMIENTO
SALUDABLE

**Gipuzkoako
Foru Aldundia**
Diputación Foral
de Gipuzkoa

Hurkoa

matia
instituto